

La proximitat de les eleccions autonòmiques és, als presidents autonòmics, el que el Nadal a la canalla. És temps d'il·lusió, la il·lusió de qui està a l'espera que els Reis d'Orient li concedisquen alguna de les peticions que, prèviament, els xiquets han deixat escrites en les seues cartes. El problema és que Ses Majestats no sempre poden atendre tots els requeriments i és en aquest punt quan els tres reis han de prioritzar. I en aquesta selecció sempre hi ha qui en surt guanyant o bé perdent. És difícil saber si el dia 6 de gener quan es va despertar, José Antonio Monago, va trobar al voltant de l'arbre de Nadal tots els obsequis que havia demanat. Sí que sabem, en canvi, que aquest altre rei vestit de president del Govern que és Mariano Rajoy, li ha concedit, a vuit setmanes d'eleccions, un regal ben sucós: el pagament de 447 milions d'euros en concepte de deute històric. El donatiu el va anunciar la setmana passada el president d'Extremadura mateix durant una compareixença al Parlament autonòmic sol·licitada a instància pròpia. Segons va explicar Monago, l'acord entre els governs espanyol i extremeny s'oficialitzarà tan bon punt es concrete la data per a la seua signatura amb el Ministeri d'Hisenda.

L'anunci del baró del PP va caure com una galleda d'aigua freda a Barcelona i, especialment, a València, on la pressió per aconseguir el deute històric s'ha fet com més va més forta. Els partits polítics de l'oposició s'han mostrat partidaris d'exigir el deute històric a Madrid, sobretot després que un grup d'experts independents convocats per les Corts Valencianes calcularen en 13.500 milions d'euros la quantitat que el País Valencià ha deixat d'ingressar des de l'any 2002 per les deficiències del sistema de finançament. Armats amb l'argument de les xifres, també les organitzacions i lobbies empresarials s'han sumat a la petició amb una contundència impròpia del seu tarannà tradicionalment cautelós. I si bé cadascú aposta per una fórmula per fer-ne efectiu el retorn, el ben cert és que en aquests dos últims anys la recuperació del deute històric s'ha situat en un lloc preeminent del catàleg de greuges dels valencians.

El PP, per la seua banda, ha optat per l'ambigüitat. Els conservadors han

José Antonio Monago durant un desdèjuni informatiu a Madrid l'any passat.

El privilegi extremeny

Mentre València i Barcelona pidolen a Madrid pel deute històric i les inversions que han deixat de rebre, Madrid concedeix a José Antonio Monago 447 milions d'euros en concepte de deute històric, a pesar que Extremadura ha estat una de les més beneficiades pels consecutius sistemes de finançament. EL TEMPS repassa les xifres d'una comunitat que, gràcies a la "solidaritat interterritorial", viu a cor que vols.

jugat al gat i al ratolí en aquest tema, conscient com era Alberto Fabra que una petició d'aquesta mena incomodava Madrid. Debilitat pel retard de Mariano Rajoy a l'hora de confirmar-lo com a candidat (la designació no va arribar fins el 6 de març, quan la majoria de candidats autonòmics ja havien estat nomenats), l'actual president de la Generalitat va optar durant molts mesos per tractar aquest tema en sordina. "No hi ha diners per a això", deia Fabra per llevar-se el tema de sobre. Només

l'anunci de Monago sembla haver despertat l'esperit reivindicatiu del Govern valencià. Divendres passat, només 24 hores després de l'anunci extremeny, i preguntada per la qüestió, la portaveu del Consell, Maria José Català, va anunciar que el Consell reclamarà el deute històric.

Solidaritat sense fronteres. El deute històric que ara recuperarà Extremadura no és, ni en gènesi ni en quantia, comparable al del País Valencià. Mentre

Mèrida reclama 447 milions d'euros, València en sol·licita 13.500. A més, ací s'entén per deute històric els diners que hem deixat de rebre anualment per un sistema de finançament pel qual els valencians deixen d'ingressar 800 milions d'euros cada any. En canvi, el "deute històric" de què parla Extremadura, i que ha anat demanant tota la legislatura, és tota una altra cosa: es tracta d'un concepte inventat pels redactors de l'Estatut d'Autonomia d'Extremadura de 1983 per tal d'obligar l'Estat a compensar econòmicament l'endarreriment de la regió quan es va crear l'Estat de les autonomies. Aquesta concepció del deute històric és la mateixa que va permetre que Andalusia rebera un pagament per part de l'Estat de 1.204 milions d'euros l'any 2009. Les quantitats i la concepció d'aquests "deutes històrics" és, doncs, molt diferent, però té molt de valor simbòlic, tanmateix, pel diferent tracte rebut pels uns i pels altres.

A falta de concretar dia i hora per la signatura de l'acord, el traspàs de 447 milions d'euros suposa una molt bona notícia per a l'actual president extremeny amb vista a les eleccions autonòmiques. Aquesta petita victòria dóna ales a un Monago que, segons totes les enquestes i en un ambient de fragmentació electoral, té molt costa amunt aconseguir la tan cobejada majoria absoluta. "Sembla que siga una operació molt oportunista, lligada a la proximitat de les eleccions", assegura Marta Espasa, professora d'hisenda pública de la Universitat de Barcelona i experta en qüestions vinculades als sistemes de finançament.

Siga com siga, la regalia de Madrid cap a Mèrida obre el debat a propòsit de la legitimitat d'Extremadura per rebre aquests fons quan tots els informes i estudis (des de les balances fiscals del Ministeri d'Hisenda als estudis de centres d'investigació independents com l'Institut Valencià d'Investigacions Econòmiques, IVIE) apunten en la mateixa direcció: que Extremadura ha estat i continua sent una de les comunitats autònomes espanyoles més beneficiades pel principi de "solidaritat interterritorial" que ha guiat els successius sistemes de finançament vigents a Espanya. Que els extremenys reclamen un deute vinculat a l'endarreriment econòmic que patien quan es va establir l'Estat de les

La gènesi d'una discriminació a perpetuïtat

Però què explica que Extremadura haja gaudit d'una posició tan preponderant en els successius sistemes de finançament? Una de les raons té a veure amb el fet que Extremadura va incorporar més tard les competències pròpies, la qual cosa els va permetre afinar el càlcul de la compensació que l'Estat els havia de pagar per gestionar sanitat i educació. Per contra, el càlcul en el cas de les comunitats a què primers se'ls va fer el traspàs –com ara Catalunya o el País Valencià– es va fer mitjançant el mecanisme del cost efectiu: consistia en el fet que l'administració central transferia diners a les comunitats per un import igual al cost que havia estat suportant fins al moment anterior al traspàs del servei. "L'experiència ha demostrat que a les acaballes del franquisme no es destinava prou diners, de manera que el que es va transferir no s'ajustava al cost que realment s'hauria d'haver fet –explica Marta Espasa–. Les comunitats que es van incorporar més tard, en canvi, van poder afinar més el càlcul". Allò "va suposar l'inici d'un important greuge comparatiu", assegura Vicent Cucarella. I si bé en les successives revisions del sistema de finançament s'ha tractat, almenys de paraula, de mitigar les diferències, les comunitats més beneficiades per aquest repartiment de fons han fet mans i mànigues per garantir el seu *statu quo* a través dels anomenats fons de suficiència.

autonomies "no té sentit perquè el sistema de finançament bé que els ha resbalat d'aquell hipotètic perjudici durant tots aquests anys", opina Vicent Cucarella, economista de l'IVIE, l'organisme que, al País Valencià, més acuradament ha treballat en aquest camp.

Precisament aquest centre d'investigació en va fer un estudi per encàrrec de l'Associació Valenciana d'Empresaris. L'informe va analitzar el comportament del sistema de finançament en el període entre 2002 i 2009. El resultat era que cada valencià va rebre del sistema de finançament 2.250 euros, per 2.768 d'un extremeny. La mitjana per a un ciutadà del Principat fou de 2.524 euros. Els pitjor tractats van ser els habitants de les Illes, amb 2.249 euros. Extremadura és la que més fons per habitant rep, només superada per la Rioja (2.907 euros per habitant) i Cantàbria (2.976). "A pesar de totes les correccions que s'han intentat introduir –explica Vicent Cucarella, que és autor del llibre *El finançament valencià, de la submissió al canvi necessari*– el resultat del model de finançament no és equitatiu, ja que provoca diferències de més del 25% entre les comunitats autònomes de règim comú".

País escanyat, comunitat subvencionada. La conclusió és clara: els

catalans, els balears i els valencians contribuïm molt a la caixa comuna però en rebem, en bescanvi, una quantitat ben minsa. Un informe realitzat per la professora Marta Espasa –*La financiación autonómica: Una historia interminable*– posa de manifest com l'abús del principi de solidaritat interterritorial sobre el qual es fonamenta el sistema de finançament perjudica greument les possibilitats de les comunitats autònomes que són aportadores netes i com premia la resta. L'anàlisi realitzada per Espasa, i que agafa com a referència l'any 2011, conclou que Extremadura va ser la segona comunitat autònoma de règim comú que menys diners va aportar a la caixa comuna. En canvi, va ser la quarta que més en va rebre. La relació és inversa quan es mira als Països Catalans. El País Valencià va ser la vuitena que més va aportar però la segona que menys en va rebre. Catalunya la tercera que més va contribuir i la cinquena que menys en va rebre; Balears fou la segona en aportació però la sisena que menys en va obtenir. "El nivell excessiu de redistribució implícit subjacent en el model de finançament genera unes pèrdues d'eficiència que penen el creixement econòmic del conjunt de l'Estat –reflexiona Espasa, i continua– (...) A les comunitats que de manera persistent en el temps han sigut beneficiàries del sistema redistributiu se'ls genera un incentiu

Mariano Rajoy i el president d'Extremadura durant un congrés regional del PP a Mèrida.

Cada valencià va rebre del sistema de finançament 2.250 euros, per 2.768 d'un extremeny

pervers a la promoció de l'augment de la productivitat, competitivitat, assumptió de riscos i creixement econòmic". I posa com a exemple d'aquest ensopiment el fet que els territoris "pobres" tinguen un nombre de treballadors per a l'administració autònoma més gran. Per cada 1.000 habitants, Extremadura té 42 persones ocupades en l'administració autònoma. A Catalunya en són 22 —és a dir, gairebé la meitat—, i al País Valencià i les Illes 25 i 26 respectivament.

Les investigacions fetes des de València o Barcelona no són, però, les úniques que criden l'atenció sobre aquestes desigualtats. Tant les balances fiscals pu-

blicades l'any 2005 com les publicades l'any 2014 pel mateix Ministeri d'Hisenda (amb criteris comptables diferents) posen negre sobre blanc el tractament preferencial que rep Extremadura. Les balances fiscals són els resultats d'agafar les aportacions que els habitants i les empreses d'un territori fan a la Hisenda central mitjançant cotitzacions i pagament d'impostos, i restar-los la despesa que l'administració central realitza en aquest territori. És a dir, les balances fiscals és la diferència entre allò que paguem i allò que rebem a canvi. I en aquest càlcul Extremadura sempre ix guanyant. En el darrer informe del Ministeri d'Hisenda,

publicat el passat juliol i que prenia com a any de referència el 2011, es va calcular que Extremadura és la cinquena comunitat més beneficiada, amb un saldo positiu de 2.991 milions d'euros. Per contra, Catalunya, País Valencià i Balears van registrar un dèficit fiscal de 8.455, 2.018 i 1.483 milions d'euros, respectivament

Extremadura VIP. El drenatge de recursos des de les comunitats teòricament *riques* (i ací s'inclouen tots els Països Catalans, a pesar que el País Valencià té i ha tingut un PIB per càpita inferior a la mitjana estatal) cap a les teòricament *pobres*, ha permès a Extremadura disposar, consegüentment, d'un nivell de despesa superior a la mitjana. D'acord amb l'informe de l'IVIE abans esmentat —i agafant com a període de referència la mitjana dels anys 2002-2009—, mentre la mitjana de despesa en educació per habitant a la comunitat autònoma de Monago fou de 821 euros, al País Valencià fou de 773, a Catalunya de 758 i a les Balears de 715. Pel que fa a sanitat, el Govern valencià hi va destinar 1.112 euros per habitant, per 1.210 del català i 1.018 del balear. A Extremadura, en canvi, es van invertir 1.292 euros per persona. La comparativa encara és més punyent quan s'avaluen la resta de partides (polítiques industrials, culturals, etcètera). Mentre per cada valencià el Consell va poder invertir-hi 865 euros, per cada extremeny el Govern d'aquesta comunitat autònoma hi va adreçar 2.176 euros.

Amb totes aquestes dades a la mà no és gens estrany que tant a Barcelona com a València alguns s'hagen tirat les mans al cap. "Els extremenys tenen l'avantatge que el pagament del deute històric figura en l'Estatut d'autonomia, la qual cosa obliga al seu compliment", diu Vicent Cucarella, qui es lamenta que "els valencians no hàgem estat capaços d'incorporar el nostre deute històric en un text legal". "Més arguments que els valencians no en té ningú", assegura. Potser ha arribat, doncs, el moment de plasmar-lo en una llei o en un nou Estatut. Els valencians, al capdavant, ja hem estat prou mesells —"bons xiquets", en diríem als reis d'Orient— perquè a Madrid es tinga en compte les nostres peticions.

Violeta Tena